

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

Затверджено
На засіданні Вченої ради
факультету історії,
політології та міжнародних відносин
Протокол № 6
Від « 28.01. » 2025 року
Голова Вченої ради:
 О.В. Добржанський

**Програма атестаційного іспиту
Для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Галузь знань – 01 Освіта
Спеціальність – 014 Середня освіта (Історія)**

Пояснювальна записка

Програму підсумкового атестаційного випробування із спеціальності 014 Середня освіта (Історія) розроблено в обсязі програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з даної спеціальності. Підсумковий іспит зі спеціальності проводиться в усній формі.

Здобувач вищої освіти повинен продемонструвати знання щодо основних принципів побудови та застосування теорій в історичній науці, педагогіці та психології; ключових моментів формування основних понять в історії, педагогіці, психології та методиці; інструментів та принципів викладання історії. Здобувач вищої освіти повинен вміти застосовувати інтелектуальний інструментарій, понятійно-категоріальний апарат, необхідний для формування професійної наукової позиції; виокремлювати у розмаїтті уявлень про історію, педагогіку, психологію та методику чітко окреслених дискурсивних сфер, сформованих у вигляді теорій та концепцій; визначати основні проблеми, об'єкт і предмет знань з даної спеціальності.

Під час атестаційного екзамену здобувач вищої освіти повинен продемонструвати здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень; здатність вибирати і застосовувати методи дослідження, адекватні предмету і завданням дослідження; готовність використовувати сучасні методи і технології викладання історії у практичній педагогічній діяльності; використовуючи сучасні методи дослідження; здатність застосовувати інтелектуальний інструментарій, понятійно-категоріальний апарат, необхідний для формування професійної позиції при викладанні історії.

Складання здобувачем атестаційного іспиту з історії, педагогіки, психології передбачає оцінювання досягнення результатів навчання, визначених Освітньо-Професійною програмою «Середня освіта (Історія)», галузь знань – 01 Освіта, спеціальність – 014.03 Історія та громадянська освіта введеної в дію від 07 лютого 2023 р. наказ №46.

Компетенції та програмні результати

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК5	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
	ЗК7	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	ФК 10	Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.
	ФК 11	Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.
	ФК 12	Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей
	ФК 13	Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі в суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).
Програмні результати навчання		
ПРН 1	Знати основні історичні етапи розвитку предметної області.	
ПРН 5	Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	
ПРН 13	Знати історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів.	
ПРН 14	Знати та розуміти основні концепції, теорії та етапи розвитку історичної науки.	
ПРН 17	Знати та розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.	
ПРН 19	Пояснювати та аналізувати суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства	
ПРН 21	Уміти орієнтуватися в науковій періодизації, порівнювати історичні процеси вітчизняної та всесвітньої історії, виявляти тенденції міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками.	
ПРН 22	Уміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел	

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНИМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ – 01 ОСВІТА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ – 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)

РОЗДІЛ І. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Київська Русь

Розселення східних слов'ян у VI-IX ст. Господарство. Формування феодальних відносин. Утворення ранньофеодальної держави на Русі. Походження назви «Русь».

Українські землі під владою іноземних держав у XV – першій половині XVII ст.

Захоплення Польщею Західного Поділля. Ліквідація удільних князівств. Загарбання Туреччиною і Кримом ханством Південної України.

Етнічна консолідація української народності.

Етнічна консолідація й національно-духовне піднесення української народності. Україна в уяві іноземців. Питання формування української народності в історіографії.

Виникнення українського козацтва. Запорізька Січ - Козацька Республіка

Українська колонізація Подніпров'я і Запоріжжя. Джерела, причини виникнення українського козацтва. Посилення козацтва у другій половині XV - XVI ст.

**Національно-визвольна війна українського народу
середини XVII ст. Формування української державності в ході визвольної війни**

Причини, характер і рушійні сили визвольної війни. Початок війни. Перші перемоги. Зборівська угода 1649 р. Битва під Берестечком 1651 р. Переяславська угода 1654 р. та її наслідки для України.

Соціально-економічне і політичне становище України в другій половині XVII ст.

Розвиток подій в Україні після смерті Богдана Хмельницького. Епоха «Руїни великої» на Правобережжі. Становище на Правобережжі. Гетьманування І.Мазепи. Українська еміграція. П.Орлик, його Конституція. Ліквідація царизмом Запорізької Січі. Маніфест Катерини II про руйнацію Січі. Кінець Гетьманщини, її місце в історії українського народу.

Соціально-економічний розвиток України у XVIII ст.

Економічний розвиток Лівобережжя і Слобожанщини. Зростання феодального, старшинського та монастирського землеволодіння. Посилення визиску народних мас.

Культура України у XVIII ст.

Відтік української інтелігенції до Росії. Києво-Могилянська академія. Освіта. Книговидавнича справа. Наукові знання. Г.Сковорода. Літописи С.Величка, Г.Грабянки, Самовидця. Музика. М.Березовський, А.Ведель, Д.Бортнянський. Література. Народний побут. Живопис.

Реформи 60-70-х років XIX ст. в Україні

Скасування кріпосного права. Особливості селянської реформи в Україні. Реформи адміністративно-політичного управління: земська, міська, судова, військова; їх значення для подальшого соціально-економічного розвитку України.

Західноукраїнські землі в середині та другій половині XIX ст.

Боротьба населення західноукраїнських земель за свої соціальні і національні права. Суспільно-політичний рух. Москвофіли і народовці. Радикал-демократи. І.Я.Франко. М.І.Павлик. О.С.Терлецький. Молоді радикали. Проголошення ідеї політичної незалежності України.

Національний рух на Наддніпрянській Україні в II пол. XIX ст.

Повна бездержавність України в складі Російської імперії. Посилення національного гніту. Зміни в національному складі населення. Українське національне відродження.

Культура України в II пол. XIX ст.

Політика русифікації. Освіта. Недільні школи. Реформи в галузі освіти. Початкова і середня школа. Стан письменності. Вища школа. Освіта на західноукраїнських землях.

Соціально-економічне становище і політичне життя в Україні на початку XX ст. (1901-1914)

Економічна криза 1900-1903 рр. Становище селянських мас. Перехід робітників від економічних страйків до політичної боротьби. Студентські виступи в Київському та Харківському університетах. Земський ліберальний рух.

Національний рух в Україні на початку XX ст. (до 1914 р.)

Створення культурно-освітніх організацій - «Просвіт» та українських клубів. Газети «Громадівська думка», «Рада». Українська думська громада в I та II Державних думах. Боротьба за автономію України та українізацію освіти. Національне питання в програмах українських політичних партій. Піднесення національного руху на західноукраїнських землях.

Україна в роки Першої Світової війни

Україна в планах воюючих сторін. Початок війни. Мобілізація чоловічого населення та матеріальних ресурсів на війну в Україні. Політичні течії і партії в умовах війни. Головна Українська Рада. «Союз визволення України». Українські січові стрільці.

Україна в умовах загальної революційної кризи. Збройне повстання в Петрограді. Поширення юрисдикції Центральної Ради на всі 9 губерній України. III Універсал Центральної ради. Утворення Української Народної Республіки та визначення її кордонів.

Революційні події доби гетьманату та Директорії

Внутрішня і зовнішня політика гетьманського уряду. Національно-культурна політика. Повстання проти і гетьманату восени 1918 р. Внутрішня і зовнішня політика Директорії та її Кабінету Міністрів. С.Петлюра. Розгортання селянського антибільшовицького повстанського руху навесні 1919 р.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки та її боротьба з польською агресією.

Національно-визвольний рух 1917-1920 рр. на західноукраїнських землях. Розпад Австро-Угорської імперії і державотворчі процеси в Східній Галичині, Північній Буковині та Закарпатті. Польсько-українська війна, її хід та наслідки. Буковинське Народне віче 3 листопада 1918 р. Всенародні збори в Хусті 21 січня 1919 р. і їх рішення.

Україна в 20-30-ті роки XX ст.

Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х рр. Кризові явища.

Україна під час Другої світової війни

Радянсько-німецький пакт про ненапад. Початок другої світової війни. Анексія Радянським Союзом Західної України і Бессарабії. Встановлення радянської влади. Бойові дії. Оборона Одеси, Києва і Севастополя. Німецько-фашистський окупаційний режим. Три течії Руху опору в Україні. Початок розгрому фашистських загарбників в Україні. Визволення Києва. Початок відбудови промисловості, транспорту і сільського господарства. Депортація місцевого населення з Криму.

Україна в період післявоєнної відбудови (1946 - середина 50-х рр.)

Втрати республіки у війні. Стан економіки. Початок відродження народного господарства. Відновлення тоталітарної системи. М.С.Хрущов. Грошова реформа. Хід відбудови народного господарства. Культ особи Сталіна. Війна загонів ОУН-УПА проти радянської репресивної машини. Р.Шухевич.

Суспільно-політичне і економічне становище та культурне життя в Україні в другій половині 50-х – першій половині 60-х рр.

Науково-технічна революція і спроби партійно-радянського керівництва подолати відставання в галузі науково-технічного прогресу в Україні. Високі темпи екстенсивного розвитку основних галузей промисловості і транспорту. Економічні реформи і експерименти, їх проведення і незавершеність. Реорганізація управління народним господарством (1957 р.). Раднаргоспи, їх діяльність. Підсумки промислового розвитку.

Наростання системної кризи радянського ладу в Україні в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр.

Зміщення позицій М.С.Хрущова. Початок діяльності Л.І.Брежнєва. М.В.Підгорний. П.Ю.Шелест. Неосталіністи. Курс на «стабілізацію». Схоластична доктрина «розвинутого соціалізму». Політика русифікації. Спроби протистояння їй. Посилення атеїзму.

Основні ознаки і прояви національного відродження України на шляху до незалежності (1985-1991 рр.)

Перебудовні процеси в СРСР і Україна. Проголошення гасла «прискорення» економічного розвитку і його нездійсненність. Курс на ринкову економіку і труднощі його здійснення. Укладення Україною економічних договорів з іншими республіками, їх слабка ефективність, послаблення економічних зв'язків з ними. Кризові явища в економіці. Спад виробництва. Інфляція. Чорнобильська катастрофа, її наслідки. «Чернівецька» хвороба дітей 1988 р. Соціальна сфера.

Державотворчі процеси та політичне життя в Україні в 90-х рр. XX – на початку XXI ст.

Утвердження національної державності. Формування органів влади України. Законодавча і судова влада. Верховна Рада. Президент. Кабінет Міністрів. Суд. Законодавча діяльність Верховної Ради. Зміни в Конституції. Боротьба у Верховній Раді між прокомуністичною більшістю і демократичною меншістю навколо кардинальних питань національно-державного будівництва. Українська діаспора та її зв'язки з Україною. Зовнішня політика України у роки Незалежності. Розвиток культури на сучасному етапі. Російсько-українська війна 2014 – 2023 рр.

РОЗДІЛ II. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Значення археологічних і етнологічних джерел для вивчення минулого

Основні види археологічних пам'яток, специфіка та методика різнопланових реконструкцій на їх основі. Стратиграфія та відносна хронологія. Відкриті та закриті комплекси. Мобільні знахідки. Типологічний метод і відносна хронологія. Основні методи абсолютного датування в археології. Значення археологічних матеріалів для висвітлення давньої історії.

Енеолітичні старожитності в Україні

Загальна характеристика енеоліту. Походження та розвиток культурно-історичної спільноти Трипілля-Кукутені. Локальні групи. Топографія, планіграфія та архітектура поселень. Керамічне виробництво. Антропоморфна і зооморфна пластика. Обробка неорганічних та органічних матеріалів. Базові галузі господарства: мотичне землеробство, скотарство, мисливство, риболовля, збиральництво. Духовна культура.

Розвиток матеріальної культури давнього населення України в ранньозалізний час

Освоєння заліза і його значення. Етнокультурна ситуація. Періодизація і хронологія. Кіммерійці та їхні сусіди. Чорноліська культура. Висоцька культура. Скіфи за писемними джерелами. Злет і падіння Скіфії. Комплекс скіфської культури. Скіфський звіриний стиль. Скіфія і хлібороби лісостепової та лісової смуг. Поява сарматів у Північному Причорномор'ї. Сарматська культура. Пізні скіфи. Таври.

Археологічні старожитності східних слов'ян II половини I тис. н.е.

Культури слов'ян (склавинів і антів) V-VII ст. Празька, пеньківська, колочинська культури. Господарство та соціальний устрій. Східні слов'яни (літописні племена) у VIII-X ст. Райковецька культура. Волинцевська і роменська культури. Господарство і соціальний лад. Духовна культура. Ранньосередньовічні пам'ятки півдня України. Салтівська культура.

Причини виникнення, основні етапи розвитку і значення цивілізації Давнього Єгипту

Природні умови та стародавнє населення країни. Розпад родового ладу та виникнення держави. Розвиток сільського господарства, ремесла, поява іригаційної системи, торгівля тощо. Соціальний устрій в період Давнього, Середнього та Пізнього Царства. Форми рабства, державна влада, чиновники, будівництво пірамід та формування деспотії.

Особливості становлення та розвитку крито-мікенського суспільства

Дослідження центрів Егейської цивілізації. Г. Шліман та А. Еванс. Періодизація крито-мікенського періоду. Епоха «старих» і «нових» палаців. Виникнення та розвиток держави на о. Крит. Кносський палац. Талассократія Міноса. Ахейська Греція в II тис. до н.е. Мікени та Пілос. Лінійне письмо. Шахові та купольні гробниці. Троянська війна.

Суспільно-економічний розвиток Греції в XI – IX ст. до н. е. за поемами Гомера «Іліада» та «Одіссея»

Походження та розвиток давньогрецького епосу, прийоми його вивчення та використання в ролі історичного джерела. Особливості грецького роду, розклад родового ладу, формування воєнної демократії та ранніх форм рабства, господарство та початки державної організації.

Етапи становлення та еволюції полісів в Афінах та Спарті

Архаїчна революція та зародження грецького полісу. Реформи Солона. Тиранія Пісістрата. Реформи Клісфена. Делоський союз і Афінівська архе. Спарта в епоху архаїки.

Мессенські війни. Формування станової структури Лакедемонської держави. Система спартанського виховання. Лікургова ретра. Державний лад Спарти. Пелопоннеський союз.

Вплив походів Олександра Македонського на суспільно-політичний, економічний та культурний розвиток Греції і народів Азії

Особливості розвитку суспільств Середземномор'я та Передньої Азії напередодні завоювань Олександра Македонського. Основні причини та рушійні сили Східного походу. Етапи та події походу і його вплив на історичний розвиток Греції та народів Азії.

Етапи історичного розвитку республіканського Риму

Історичні умови, в яких відбувалися політичні, соціально-економічні та культурні процеси в епоху Ранньої Республіки. Боротьба патриціїв та плебеїв, закони XII таблиць, патріархальний характер рабовласництва, комісії та магістратури, сенат, армія та її організація. Реформи братів Гракхів. Воєнна реформа Гая Марія та її соціально-політичні наслідки. Громадянські війни в Римській державі. Диктатура Сулли. Гай Юлій Цезар. Причини кризи республіканського ладу.

Розвиток Римської держави в імператорський час

Октавіан Август і становлення системи імператорської влади. Принципат. Війни Рима в I - II ст. н. е. Поява християнства. Pax Romana. «Криза III ст.». Діоклетіан. Система домініату. Занепад системи рабовласницького господарства. Напади варварських племен.

Значення римської культури для європейської цивілізації

Розвиток науки і техніки, філософії, літератури, мистецтва та релігійних уявлень в Стародавньому Римі. Значення римської культури для формування європейської цивілізації.

Причини виникнення християнства і перетворення його у світову релігію.

Ситуація в східних провінціях Римської імперії. Палестина і початок проповіді Ісуса Христа. Основи християнського віровчення. Діяльність апостолів. Виникнення перших християнських общин в Єрусалимі, Антіохії, Александрії, Нікеї та Римі. Формування ранніх еклесій. Епоха гонінь на християн (64-311). Константин Великий і Християнська Церква.

Станова монархія в країнах Західної Європи.

Причини та витоки формування станової монархії. Її складові та організаційні засади. Виникнення і роль Генеральних Штатів у Франції. Утворення і становлення парламенту в Англії. Передумови утворення станової монархії в ряді західноєвропейських держав. Специфіка станової монархії у Франції, та її відмінності у порівнянні зі становою монархією в Англії. Позитивні і негативні чинники станової монархії.

Ренесанс та гуманізм в Італії XIV - XV ст.

Передумови зародження нової культури та ідеології в містах Італії. Сутність поняття "Відродження". Витоки італійського гуманізму і його соціальні корні. Основні риси культури італійського Відродження. Ставлення гуманізму до Церкви. Література Відродження: Данте, Петрарка і Боккаччо. Мистецтво Раннього Відродження. Вивчення античної культури. Гуманізм та ідеї національного об'єднання Італії. Гуманістичне просвітництво та його головні центри.

Нідерландська революція.

Нідерланди напередодні революції. Панування Іспанії. Причини революції. Перебіг і підсумки революції. Утрехтська унія. Голандія в XVII ст.

Англійська революція середини XVII ст.

Успіхи капіталістичного розвитку Англії та політичне безправ'я буржуазії. Абсолютизм Стюартів і складання парламентської опозиції. Причини та рушійні сили революції.

Конституційний етап революції. Громадянська війна. Кромвель. Суспільно-політичні течії та їх цілі. Буржуазно-демократичний етап революції. Протиборство інDEPENDENTІВ і левелерів. Страта короля Карла I. ІНDEPENDЕНТСЬКА республіка. Протекторат Кромвеля та його політика. Реставрація Стюартів. Підсумки та значення революції.

Промисловий переворот в Англії.

Зміст поняття «промисловий переворот» («промислова революція»). Передумови, сутність та початок промислового перевороту в Англії, його етапи та соціальні наслідки.

Війни за незалежність північноамериканських колоній Англії.

Особливості формування політичного ладу та економічної системи північноамериканських колоній Англії. Визрівання політичних, економічних та ідейних передумов війни за незалежність, її рушійні сили. Принципи Декларації незалежності та її історичне значення. Конституція США та її принципи. Біль про права.

Велика французька революція кінця XVIII ст.

Причини, рушійні сили та етапи революції. Суспільно-політичні течії та їх програми. Основні результати революції та її історичне значення. Місце революції в історії Нового часу.

Європа в добу наполеонівських війн

Цілі зовнішньої політики Наполеона I. Двоїстий характер наполеонівських війн. Антинаполеонівські (антифранцузькі) коаліції. Суспільні перетворення в завойованих Наполеоном країнах. Національно-визвольний рух європейських народів. Причини поразки Наполеона.

Італія в добу Рісорджіменто

Становище Італії наприкінці XVIII ст. Вплив ідей Великої французької революції. Початок Рісорджіменто. Товариства карбонаріїв, їх соціальний склад та діяльність. Революції 1820-х рр. і причини їх поразки. Дж. Мадзіні та „Молода Італія”. Дві течії у національно-визвольному русі. Революція 1848 – 1849 рр. та позиція буржуазії. К. Кавур. Дж. Гарібальді. Завершальний етап об’єднання Італії.

Об’єднання Німеччини

Віденський конгрес і створення Германського союзу. Політичний лад і соціально-економічний розвиток германських держав у 1815 - 1830-х рр. Прусія та створення Митного союзу. Боротьба за об’єднання Німеччини під час революції 1848 – 1849 рр. Франкфуртський парламент. Великогерманський і малогерманський шляхи об’єднання Німеччини. Процес індустріалізації в німецьких державах. Політика Бісмарка. Війна з Данією та Австрією. Франко-пруська війна та проголошення Німецької імперії.

«Революція Мейдзі» та її місце в історії Японії.

Скинення сегунату. Переворот 3 січня 1868 р. Реформи “єри Мейдзи”. Особливості модернізації Японії. Консервативна (незавершена) революція чи радикальні реформи : зміст дискусії про характер “Мейдзісін”.

Перша світова війна.

Головні суперечності міжнародних відносин наприкінці XIX – на початку XX ст. Утворення військово-політичних блоків. Імперіалізм і початок боротьби за переділ світу.

Причини війни та її характер. Проблема походження Першої світової війни в сучасній історіографії. Вбивство в Сараєво та липнева криза 1914 р. Плани великих держав. Початок війни. „План Шліффена”. Наступ російської армії в Прусії. Битва на р. Марна. Перехід до позиційної (окопної) війни. Військові кампанії 1915 - 1918 рр.

Два підходи до мирного післявоєнного врегулювання: Декрет про мир і „14 пунктів” президента В. Вільсона. Паризька мирна конференція. Умови мирних договорів з Німеччиною та її союзниками. Створення Ліги Націй. Вашингтонська конференція та її рішення. Генуезька конференція та Рапалльський договір. Суперечності Версальсько-Вашингтонської системи. Підсумки та наслідки Першої світової війни.

Версальсько-Вашингтонська система.

Два підходи до мирного врегулювання: Декрет про мир і «14 пунктів» президента В. Вільсона. Паризька мирна конференція. Умови мирних договорів з Німеччиною та її союзниками. Створення Ліги Націй. Вашингтонська конференція та її рішення. Генуезька конференція та Рапалльський договір. Суперечності Версальсько-Вашингтонської системи.

Характер і результати революції в Туреччині 1918 – 1923 рр.

Крах Османської імперії. Антиколоніальний рух. Мустафа Кемаль (Ататюрк). Кемалійська революція. Проголошення Турецької республіки та її міжнародне визнання.

«Новий курс» Ф. Д. Рузвельта.

Соціальні наслідки світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. в США. Зростання соціальної напруги. Завдання та етапи «нового курсу». Втручання держави в регулювання економічного життя та соціальних відносин. Допомога безробітним і організація громадських робіт. «Закон Вагнера» та створення системи соціального страхування. Значення «нового курсу» для подолання наслідків економічної кризи.

Друга світова війна.

Причини, характер та періодизація Другої світової війни. Основні події на першому етапі війни (1939 - 1941). План «Барбаросса» і план «Ост». Напад Німеччини на СРСР. Події на радянсько-німецькому фронті (1941 - 1942). Сталінградська та Курська битви. Формування антигітлерівської коаліції. Тегеранська конференція. Відкриття другого фронту. Вирішальні перемоги Червоної Армії. Завершення і підсумки війни. Рішення Ялтинської та Потсдамської конференцій.

Причини та етапи «холодної війни».

Походження «холодної війни». Фултонська промова В. Черчіля. Створення блоку НАТО. Поява Варшавського договору. Розпал «холодної війни». Війна в Кореї. Карибська криза. Інтервенція США у В'єтнамі. Втручання СРСР в Афганістані. Завершальний етап «холодної війни».

Створення режимів «народної демократії» у країнах Центральної та Східної Європи в другій половині 1940-х рр.

Політичне та соціально-економічне становище країн Центральної та Східної Європи наприкінці Другої світової війни. Прихід до влади вітчизняних (національних) фронтів, роль комуністів у перших демократичних урядах. Формування режимів «народної демократії»: суть поняття, соціальний та політичний характер режимів, причини встановлення та основні етапи процесу. Перетворення другої половини 1940-х рр. Наслідки встановлення режимів «народної демократії» у країнах Центральної та Східної Європи.

Кубинська революція 1959 р. та її значення для латиноамериканського регіону.

Соціально-економічний розвиток Куби у 1940 - 1950-х рр. Військовий переворот 10 березня 1952 р. та прихід до влади Фульхенсіо Батісти. Антидиктаторський виступ 1953 р. та «Рух 26 липня». Фмдель Кастро Рус. Партизанська війна на Кубі та падіння уряду Ф. Батісти. Економічне та політичне становище Куби у 1960-х рр., курс на побудову соціалізму.

Суспільно-політичні перетворення у країнах Центральної та Східної Європи наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.

Соціально-економічне та політичне становище країн Центральної та Східної Європи в кінці 70-х – середині 80-х рр.; наростання кризових явищ в економіці та ідеологічній сфері. Політика радянського керівництва щодо оновлення владних еліт в регіоні. Демократизація внутрішньополітичного життя в країнах Центральної та Східної Європи в середині – другій половині 80-х рр. Виникнення багатопартійності. «Оксамитові революції» в Чехословаччині, Угорщині, Болгарії, Польщі 1989 р. Криваві події в Румунії в грудні 1989 р. Соціально-економічні та політичні наслідки падіння режимів «народної демократії».

РОЗДІЛ III. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ (Педагогіка з основами педмайстерності, Сучасні педагогічні технології, Методика соціально-виховної роботи у сучасних умовах, Психологія (загальна, вікова та педагогічна), Соціальна педагогіка, Методика викладання історії в школі, Інформаційні технології в освіті, Методологія історичної науки).

Загальна педагогіка як підґрунтя професійно-педагогічної діяльності.

Соціальна місія та професійні функції педагога. Основні види професійної діяльності. Сутність педагогічної діяльності. Професійно-педагогічна діяльність.

Предмет і завдання дидактики. Суть процесу навчання у закладі середньої освіти.

Види навчання

Закономірності і принципи навчання. Зміст освіти у сучасній школі. Суть навчання. Функції процесу навчання. Основні компоненти навчального процесу. Принципи навчання. Два типові варіанти навчальної діяльності учня.

Урок як основна форма організації навчання.

Класифікації уроків. Мікро- і макроструктура уроку. Основні компоненти різних типів уроків. Майстерність учителя на уроці. Складання плану-конспекту різних типів уроків.

Застосування форм, системи методів і засобів виховання. Вимоги до складання плану-конспекту та проведення виховних заходів і справ.

Форми виховання. Засоби виховання. Взаємозв'язок результатів, методів, форм і засобів виховання. План-конспект та проведення виховних заходів і справ.

Наукові засади управління загальноосвітнім середнім закладом.

Підготовка майбутніх фахівців до управлінської діяльності в умовах реформування вищої школи. Підготовка директорів закладів освіти до управлінської діяльності в системі післядипломної освіти. Директор школи як лідер громади. Посадові обов'язки і права учителя, завучів, директора, учнів та їх батьків.

Технологічний підхід в системі освіти.

Поняття «педагогічна технологія»: сутність і особливості. Історія виникнення технологічного підходу. Класифікація педагогічних технологій.

Особистісно орієнтована освіта і технології

Особистісно орієнтований підхід до учнів у процесі навчання. Особистісно орієнтоване навчання як засіб формування особистості учня. Ефективність технології особистісно орієнтованого навчання. Особливості проведення сучасного уроку в умовах. Шляхи впровадження технології у сучасній школі.

Технологія розвивального навчання

Розробка планів-конспектів уроків з історії для учнів старших класів у системі розвивального навчання. Укладання бібліографії статей з заданої теми. Створення мультимедійної презентації опису досвіду роботи вчителів та окремих шкіл, які працюють за системою розвивального навчання.

Інтерактивні технології навчання

Підготовка мультимедійної презентації на задану тему. Впровадження інтерактивних технологій у процес навчання школярів. Розробка тренінгових занять для вчителів щодо використання технологій ситуативного моделювання. Розробка уроку зі своєї спеціальності із введенням у його структуру групових форм (парна, фронтальна, групова, індивідуальна) навчальної діяльності. Моделювання навчальної дискусії з учнями з метою розвитку критичного мислення.

Особливості інноваційної педагогічної діяльності.

Сутність інноваційної педагогічної діяльності. Розгортання інноваційних процесів в освітній галузі. Необхідність змін у діяльності вчителя задля якісних змін у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. Наближення до стандартів європейського освітнього простору. Компоненти професійної готовності вчителя.

Особистісно орієнтована освіта і технології.

Особистісний підхід у педагогіці: історія виникнення. Системні вимоги до особистісно орієнтованого навчання. Мета й завдання особистісно орієнтованого навчання.

Технологія організації групової навчальної діяльності школярів.

Історія виникнення технології. Концептуальні положення організації групової навчальної діяльності. Мета й завдання технології. Зміст технології групової навчальної діяльності школярів.

Технологія проблемного навчання.

Дитина в онтогенезі повторює шлях людства в пізнанні. Дитина, як активний суб'єкт навчання, засвоює матеріал не просто слухаючи чи сприймаючи органами чуття, а для задоволення потреб у знаннях, які виникли у неї. Умовами успішності навчання.

Технологія навчання як дослідження.

Історія виникнення технології. Концептуальні мета й завдання технології. Зміст технології.

Використання проектних технологій у сучасній школі.

Основні теоретичні положення. Проектна діяльність як похідна від методу проектів. Види навчальних проектів. Особливості методики та етапи роботи над навчальним проектом.

Технологія дистанційного навчання.

Дистанційне навчання як особлива форма навчання. Різноманітні методи надання навчальної інформації при дистанційному навчанні. Організаційно-методичні моделі дистанційного навчання. Організаційно-технологічні моделі дистанційної освіти. на Використання основних елементів в сучасному дистанційному навчанні.

Основні тенденції сучасної шкільної історичної освіти в провідних країнах Європи.

Характеристика освітніх систем країн Європейського союзу. Основні тенденції розвитку освіти в країнах Європейського Союзу. Виявлення сутності, головних напрямів та чинників, що зумовлюють спільність та розбіжність у функціонуванні та розвитку освіти країн Європейського Союзу.

Сучасний шкільний підручник та його використання на уроках історії.

Перше покоління українських підручників з історії. Модернізація українських шкільних підручників з історії на початку ХХІ ст.: стан та перспективи. Сучасний український підручник з історії: яким йому бути?

Загальні підходи формування змісту шкільної історичної освіти.

Конструювання змісту шкільної історичної освіти. Сучасна концепція історичної освіти. Основні змістові лінії шкільної історичної освіти. Формування змісту курсів історії України та всесвітньої історії. Учебні плани і програми середньої школи.

Методи психології.

Методи наукових досліджень. Спостереження як основний метод. Експеримент. Додаткові методи.

Психічні функції.

Відчуття як психічна функція. Сприймання як психічна функція. Пам'ять. Увага. Мислення та мовлення. Уява як психічна функція особистості.

Емоційна сфера особистості.

Функції емоцій. Психофізіологічні основи емоцій. Теорії емоцій. Емоційні стани. Роль емоцій у діяльності, поведінці та розвитку особистості. Патологія емоцій: афективні синдроми і розлади. Психологічні методи вивчення емоційної сфери.

Мотиваційно-вольова сфера особистості.

Поняття про емоції. Фізіологічне підґрунтя емоцій. Вираження емоцій. Форми переживання емоцій. Поняття про волю. Функції волі. Характерні особливості волі, особливості вольових дій.

Рівні психічного розвитку людини.

Погляди Л.С. Виготського на періодизацію психічного розвитку. Проблема здійснення вікової періодизації психічного розвитку. Одиниці поділу онтогенезу. Підходи до періодизації розвитку людини.

Мистецтво спілкування та встановлення відносин.

Спілкування та індивідуальні якості особистості. Комунікативність та комунікабельність. Вербальне спілкування. Невербальне спілкування. Порушення, бар'єри та труднощі спілкування. Психологія професійного спілкування.

Індивідуальні властивості особистості (темперамент).

Поняття про особистість. Співвідношення соціального і біологічного в особистості. Темперамент.

Індивідуальні властивості особистості (характер, здібності).

Характер. Здатності. Манера поведінки. Зв'язок характеру з темпераментом.

Соціальна педагогіка як самостійна галузь педагогічного знання.

Соціальна педагогіка як наука і мистецтво. Предмет і завдання соціальної педагогіки. Її структура і функції. Загальні категорії і специфічні поняття. Соціальна педагогіка як професія.

Школа як соціальний інститут. Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти.

Роль школи в процесі соціалізації особистості. Моделі школи як відкритої соціальної системи: общинна школа; Вальдорфська школа; відкрита школа як форма соціальної допомоги; соціально-педагогічний центр; соціально-педагогічний комплекс. Робота соціального педагога в школі: а) функціональні обов'язки соціального педагога в

загальноосвітніх закладах; б) зміст соціально-педагогічної діяльності в школі; в) структура соціального паспорта класу. Зміст форми та методи роботи соціального педагога в закладах освіти. Проектування соціально-педагогічного середовища закладу освіти.

Проблеми історичного пізнання в умовах переходу до некласичної науки.

Історико-філософський контекст науково пізнавальної діяльності. Еволюція науки як форми пізнання в історико-філософському контексті. Наукові революції та типи наукової раціональності. Системний підхід як найважливіша парадигма сучасної методології науки. Некласична наука та її ідеали і норми.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ І.

1. Бойко О. 30 років незалежності України: у 2-х т. – Т. 1. До 18 серпня 1991 року. Харків: Фоліо, 2021. 448 с.
2. Бойко О.Д. Новітня Історія України (2014-2019 рр.). Київ: Академія, 2020. 160 с.
3. Ботушанський В. Нариси з історії освіти на Буковині (XIX - початок XXI ст.). Чернівці: Технодруk, 2017, 175 с.
4. Буковина в роки Першої світової війни 1914-1918 рр.: Документи /Упорядкування, передмова, коментарі, переклад з німецької і російської мов В.М.Ботушанського. Чернівці: Технодруk, 2014. 356 с.
5. Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938-1939) [Текст]: Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с.
6. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х книгах. Кн. 2: Мовою документів і свідчень /Ред. кол.: В. А. Смолій (голова), О. П. Реєнт (відп. ред.), О. Ю. Кирієнко (відп. секр.) та ін.; Ін-т історії України НАН України. К.: ТОВ Вид-во «КЛІО», 2015. 800 с.
7. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна. У 2-х книгах. Кн.1: Історичні нариси / Упорядн. О. Реєнт; Ред. кол.: В. А. Смолій (голова). НАН України. Інститут історії України. К.: ТОВ Вид-во «КЛІО», 2014. 784 с.
8. Величко Самійло. Літопис / Упорядники: Геннадій Боряк, Тетяна Таїрова-Яковлева. Київ: Кліо, 2020.
9. Віднянський С. Світ напередодні Другої світової: до історіографічних інтерпретацій початку війни. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. № 28. 2019.
10. Голубець М. Велика історія України. У 2-х томах. Київ, 2019. 400 с.
11. Грушевський М. Історія України-Руси: У 11 т., 12 кн. / НАН України; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського та ін. К.: Наук. думка, 1991 – 2000. – (Пам'ятки історичної думки України).
12. Гуржій О. Західна Європа та Гетьманщина в середині XVII-XVIII: соціально-економічні аналогії, закономірності, специфіка. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2021.
13. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Козацька Україна. Боротьба за державу (XVI-XVII ст.). Київ: Арії, 2020.
14. Гуржій О. Україна в суспільно-політичних комбінаціях імперського уряду Росії (30-90-ті рр. XVIII ст.) / Відп. ред. В.А.Смолій. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2019.
15. Епоха Вітовта в історії України: 1387-1430. Авт. кол: Б.Черкас, Д.Вашук, Г.Кіркене, А.Бумблаускас, Л.Скурвідайте. Балтія-Друк, 2020.
16. Журавльов Денис. Іван Мазепа: людина, політик, легенда. Харків: Фоліо, 2020.
17. Журавський В. Становлення політичних партій в українському суспільстві та їх роль у політичному структуруванні парламенту. К., 2002.
18. Історія України. Курс лекцій. К., «Фенікс», 2015. 376 с.
19. Історія Української держави: Гетьманат ранньомодерної доби. Київ: Арії, 2018.
20. Кармазіна М. С. Між історією і політикою: моногр. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 560 с.
21. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. Київ: ТОВ «Центр навч. літератури», 2019.
22. Лоза Ю. Історичний Атлас України. – К.: Мапа, 2015. 320 с.
23. Люблінська унія 1569 року. Правові акти. Передмова й упорядкування: Генрик Літвін. Київ, 2019.
24. Мицик Ю., Бажан О. Історія України. Навчальний посібник. - К.: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2015. 680 с.
25. Мірчук Петро. Коліївщина. Гайдамацьке повстання 1768 р. Київ: Центр навч. літ-ри, 2020.
26. Павленко С. Іван Мазепа. Догетьманський період. Київ: Мистецтво, 2020.
27. Патер І. Головна засада його діяльності – українство (до політичних переконань Степана Смаль-Стоцького). Україна: культурна спадщина, національна свідомість,

- державність / гол. ред. Ігор Соляр; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2023. Вип. 38. С. 210–230.
28. Патриляк І. Визвольна боротьба ОУН й УПА (1939-1960 рр.): Монографія. Київ: ВД АДЕФ-Україна, 2020. 712 с.
 29. Патриляк І. К. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. – К.: Лисенко М. М., 2010. 590 с.
 30. Патриляк І. Тотальна війна на винищення: окупаційний режим Німеччини та її союзників в Україні (1941–1944 рр.). Від Рейхстагу до Івдовіми. Україна та українці у Другій світовій. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. С. 72–100.
 31. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. – Х., 2016. 496 с.
 32. Сас П. Петро Конашевич-Сагайдачний: чесний лицар. Київ: Парламентське вид-во, 2020.
 33. Старченко Наталя. Українські світи Речі Посполитої. Київ: Laugus 2021.
 34. Степаненко В. Громадянське суспільство: дискурс і практика. К., 2015. 420 с.
 35. Таїрова-Яковлева Т. Гетьмани України. Історія про славу, трагедії та мужність. Київ: Кліо, 2015. 424 с.
 36. Терещенко Ю. Довге ХІХ століття: спротив асиміляції. К.: Темпора, 2022. 838 с.
 37. Чухліб Т. В. Булава проти скіпетра. Україна у Великій Північній війні 1700–1721 років / Відп. ред. О. Гуржій. Київ: Арій, 2019.
 38. Шевчук В. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення ХVІ–ХVІІІ століть. У двох книгах. Київ: КЛІО, 2019.
 39. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Генеза, 2005. – 175 с.
 40. Яковлева Т.Г. Гетьманщина в другій половині 50-х років ХVІІ ст. Причини і початок Руїни. К., 1998.
 41. Яковлева Т.Г. Руїна Гетьманщини: Від Переяславської ради-2 до Андрусівської угоди (1659 – 1667 рр.). К., 2003.
 42. Яневський Д. Відомі історії нашої держави. 1781 – 1914 роки. К.: Фоліо, 2022. 300 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ ІІ

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н., Синиця Є.В., Терпиловський Р.В. Давні слов'яни. Археологія та історія. К., 2012.
2. Акунін О.С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки (1492-1918 рр.): Хронологія події. – Миколаїв: ТОВ «Фірма «Іліон», 2013. 575 с.
3. Археологія України за роки Незалежності / ред. Я.П. Гершкович. К., 2022.
4. Балух В. О., Коцур В. П. Ранньомодерна Європа. Чернівці, 2016.
5. Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Київ, 2021.
6. Бобильова С.І. Історія Німеччини з давніх часів до 1945 року. Дніпропетровськ, 2003. 528 с.
7. Головченко В.І., Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець ХІХ – друга третина ХХ ст.). К., 2010.
8. Гон М. Новітня історія країн Азії в повоєнний період. Рівне, 2000. 120 с.;
9. Д'ячков С.В., Лиман С.І, Сорочан С.Б. Історія Середніх віків. Навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ, 2006.
10. Дейвіс Н. Європа. Історія. К.: Основи, 2020.
11. Дженкінс С. Стисла історія Європи. К., 2021.
12. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М. Поп І. І. Нариси історії Чехії: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця, 2017.

13. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки 1945–2013 рр.: навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014.
14. Історія європейської цивілізації: навч. посібн. / За ред. В.Й.Голуба. К., 2007.
15. Історія країн Центрально-Східної Європи (кінець XX – початок XXI ст.) / Редактор М.М.Кріль. К., 2008. 284 с.;
16. Історія первісного суспільства: підручник / В. В. Скирда, Б. А. Шрамко. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 172 с.
17. Історія Центрально-Східної Європи: навч. посіб. / За ред. Л.Зашкільняка. Л., 2009. 660 с.
18. Козак О.Д., Потехіна І.Д., Слободян Т.І., Гупало В.Д. Методичні рекомендації з польової антропології. К., 2019.
19. Козицький А. Новітня історія Азії та Африки: Посібн. у 3-х ч. Ч.1 Л., 2003. 430 с.; Ч.2. Л., 2003. 430 с.; Ч.3. Л., 2003. 430 с.;
20. Косміна В.Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу. Запоріжжя, 2011. 310 с.
21. Крижанівський О. Історія стародавнього Сходу. К.: Либідь, 2014. 500 с.
22. Кузьмін О.С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки, Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 456 с.
23. Лейберов О.О. Новітня історія країн Азії та Африки (1918 – до наших днів): Посібн. Ніжин, 2011. 103 с.
24. Мавріна О. С., Отрощенко І.В., Кіктенко В.О., Мусійчук В.А., Борділовська О.А. та ін. Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі. К.: Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, 2012. 220 с.
25. Модерні ідеології Азії. Колективна монографія. Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАНУ. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 256 с.
26. Мустафін О. Справжня історія пізнього Нового часу. Харків, 2017.
27. Навчально-методичні матеріали до курсу історії країн Західної Європи та Північної Америки (новітній період) / Укл. О. І. Сич, А. В. Мінаєв. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. 80 с.
28. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. – початок XXI ст.) / Ред.: М.М. Швагуляк. Львів: Тріада плюс, 2015. 705 с.
29. Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій : навч. посіб. / Т. В. Орлова. К.:Знання, 2012. 446 с.
30. Перша та друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Наукова редакція д.і.н. проф. С. С. Трояна. Київ, 2014.
31. Поп Ю. І. Нова історія країн Азії і Африки (XVI – поч. XX ст.). К., 2012. 376 с.
32. Пуголовок Ю., Котенко В., Єфанова С. Обробка кераміки в польових і камеральних умовах (методичні рекомендації). Опішне, 2017.
33. Салата О., Гордієнко В.В., Гордієнко Г.М. Кривошея І.І. Історія Середніх віків. Практикум. Частина 1. КНТ, Київ. 2017.
34. Сегеда С. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України. К., 2012.
35. Сич О. Всесвітня історія. Ранній Новий час (XVI - XVIII ст.): навч. посібник. Чернівці, 2024.
36. Сич О. І. Доба Нового часу: хронологічні межі, внутрішня періодизація, історичний зміст. Методологія та філософія історії: актуальні питання дослідження та викладання / Під загал. ред. проф. О. І. Сича. Чернівці, 2019. Ч. II. СС. 4 - 19.
37. Сич О., Мінаєв А. Світ у другій половині XX – на початку XXI ст.: основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку: Навчальний посібник. Чернівці: Наші книги, 2010. 200 с., іл.
38. Скакальська І. Археологія: навч.-метод. посібник. К., 2018.
39. Суспільно-політична історія країн Європи в XX столітті. Чернівці, 2011.
40. Терський С. Археологія України (середньовічна доба): Навч. посібник. Львів, 2017.

41. Тіндалл Дж. Б., Шай Д. Е. Історія Америки (6-те видання) / Пер. з англ.: Л. Притула, Г. Сташків, О. Щур. Львів, 2010.
42. Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах : навч.- метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тів, унів та вчителів історії. Вип. 2 / П. Д. Ткачук. Луцьк : Вид-во обл. друк., 2003. 174 с.
43. Шама, О. І. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу. Ч. 2. Тернопіль: ТНПУ, 2015. 490 с
44. Шарий А., Шимов Я. Коріння та корона. Нариси про Австро-Угорщину: доля імперії. К., 2021. 496 с.
45. Швагуляк М. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. - початок ХХІ ст.). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Тріада плюс, 2011. 700 с., іл.
46. Шульце Г. Історія Німеччини. Київ, 2010.
47. Adelsgruber P., Cohen L., Kuzmany B. Getrennt und doch verbunden. Grenzstädte zwischen Österreich und Russland 1772–1918. Wien, Köln, Weimar, 2011. 316 s.
48. Fagan B. M., Durrani N. Archaeology: The Basics. London, 2022.
49. Mediumaevum. Середні віки / Л. Войтович, Н. Козак, Ю. Овсінський, М. Чорний. Львів, 2010.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ III.

1. Аймедов К.В., Бабієнко В.В., Бабієнко В.А., Сторож В.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки : підручник. К.: Видавничий Дім “Слово”, 2014. 352 с.
2. Баханов К.О. Становлення змісту шкільного курсу Історії України. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2015. №11. С. 43-48.
3. Видра О.Г. *Вікова та педагогічна психологія* : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 112 с.
4. *Вікова психологія: хрестоматія* : навч. посіб. 2-ге вид. / Долинська Л.В., Лисянська Т.М., Ширяєва Л.М. та ін. Київ : Каравела. 2020. 488 с.
5. *Вікова та педагогічна психологія* : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Олександр Васильович Скрипченко, Любов Василівна Долинська, Зоя Василівна Огороднійчук, Ірина Сергіївна Булах, Тетяна Миколаївна Зелінська ; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. 5-те вид. Київ : Каравела, 2017. 399 с.
6. Голік О.Б. Педагогічна майстерність: організаційно-управлінський аспект: Навчальний посібник / О.Б. Голік. Донецьк: вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. 242 с.
7. Інформаційно-аналітичний збірник “*Освіта України в умовах воєнного стану*”. Київ, 2022. 358 с.
8. Калакура Я.С. Взаємовпливи методологічного інструментарію українознавства та всесвітньої історії //Українознавство. 2011. № 4. С. 148-154.
9. Ковальчук І. В. *Педагогіка: посібник*. Чернівці : Рута, 2018. 367с.
10. Ковальчук Т., Теслюк В. *Технології педагогічної діяльності*. Київ : Ліра-К, 2018. 380с.
11. Левус Н. І. Педагогічна психологія : методичні матеріали до навчального курсу. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 67 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Pedahohichna_psykholohiia_metodychni_materialy.pdf
12. Малафіїк І.В. *Дидактика новітньої школи* : навч. посіб. для студентів ВНЗ І. В. Малафіїк. Київ : Слово, 2015. 630с.
13. *Нова українська школа: поради для вчителя* / Під заг. ред. Бібік Н.М. Київ : ТОВ «Вид-во дім «Плеяди», 2017. 206 с
14. Пашенко М.І., Красноштан І.В. *Педагогіка*. К. : Центр навчальної літератури, 2018. 228с.

15. *Педагог у викликах воєнного часу*. Збірник статей / Уклад. Л. П. Ходанич. Ужгород: ЗППО, 2022. 131 с.
16. *Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III – IV рівнів акредитації* / Кол. авторів; за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2015.
17. *Педагогіка: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів: навчальний посібник*. К. :Фоліо, 2015. 576 с.
18. Пилипчик В.В. Розвиток педагогічної майстерності вчителя в предметних методиках навчання: Монографія. К., 2007. – 176 с.
19. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. Посібник /О.І. Пометун. К.: А.С.К., 2005. 192 с.
20. Психологічне забезпечення педагогічної майстерності: навч.-методич. посіб. / І.А. Бурлакова, Н.О. Євдокимова, О.А. Агарков, І.А. Шрамко, Л.С. Пілецька, О.В. Шевяков, Я.А. Славська, О.В. Бабатенко, Т.В. Кондес. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 276 с.
21. Сахновський О.Є. Концептуальні альтернативи історичної освіти в Україні на межі ХХ-ХХІ ст. / Навч.-метод. посібник. Чернівці, 2011. 72 с.
22. Сахновський О.Є. Новітні технології викладання історії в школі. Ч. І. Сучасні методологічні підходи та технології активного і проектного навчання в школі. Чернівці, 2012. 48 с.
23. Сахновський О.Є. Новітні технології викладання історії в школі. Ч. II. Сучасні засоби навчання у системі інноваційних технологій викладання історії в школі. Чернівці, 2015. 116 с.
24. Світоглядний потенціал шкільної гуманітарної освіти в країнах Європейського Союзу та США: монографія; за заг. ред. Н.М. Лавриченко. К.: Педагогічна думка, 2014. 200 с.
25. Соціально-правові основи діяльності психологічної служби в системі освіти: Навчально-методичний посібник. І.В.Козубовська, В.В.Сагарда, О.В. Дорогіна та ін. За ред. І.В.Козубовської, В.В.Сагарди. Ужгород, 2000. С.37-39.
26. Страдлінг Р. Багато ракурсність у викладанні історії. Посібник для вчителя. URL:<https://rm.coe.int/168049415c>

Перелік питань до іспиту

Розділ І.

1. Охарактеризуйте становище давніх слов'ян на території України (V – VIII ст. н.е.).
2. Розгляньте особливості утворення та розвитку Київської Русі.
3. Розгляньте особливості розвитку Галицько-Волинської держави.
4. Охарактеризуйте генезу українського козацтва та еволюцію Війська запорозького (XVI перша пол. XVII ст.).
5. Висвітліть становище українських земель під владою Речі Посполитої (друга половина XVI – перша половина XVII ст.). Оцініть особливості розвитку культури.
6. Охарактеризуйте національно-визвольну війну українського народу середини XVII ст. Дайте оцінку діяльності гетьмана Богдана Хмельницького.
7. Розкрийте діяльність Кирило-Мефодіївського братства. Висвітліть роль Т.Г. Шевченка в українському національному русі 40-50-х рр. XIX ст.
8. Розкрийте зміст реформи в Україні 60-70-х рр. XIX ст.
9. Проаналізуйте особливості культури України у другій половині XIX ст.
10. Охарактеризуйте виникнення і діяльність Української Центральної Ради. Розкрийте особливості проголошення Української Народної Республіки, її внутрішню і зовнішню політику.
11. З'ясуйте становище Української держави гетьмана П. Скоропадського.
12. Охарактеризуйте процес утворення Західноукраїнської Народної Республіки, її внутрішню та зовнішню політику.
13. Розкрийте особливості політики «українізації» у 20-х – на початку 30-х рр. XX ст. та її наслідки.
14. Розкрийте особливості здійснення нової економічної політики в Україні.
15. Охарактеризуйте політику індустріалізації в Україні (кінець 20-х – на початку 30-х рр.).
16. Проаналізуйте політику насильницької колективізації сільського господарства в Україні (кінець 20-х – 30-ті рр. XX ст.).
17. Розкрийте причини та особливості голодомору в Україні в 1932–1933 рр.
18. Розкрийте особливості сталінського терору в Україні 30-ті рр. XX ст.
19. Висвітліть процес анексії Радянським Союзом Західної України, Північної Буковини, Хотинського, Аккерманського та Ізмаїльського повітів Бессарабії та включення їх до УРСР.
20. Охарактеризуйте становище України в роки Другої світової війни.
21. Дайте оцінку голоду 1946 - 1947 рр. в Україні.
22. Охарактеризуйте збройну боротьбу проти тоталітарної системи в західних областях України у другій половині 40-х – на початку 50-х рр. XX ст.
23. Охарактеризуйте процес лібералізації політичного режиму в Україні після смерті Сталіна.
24. Проаналізуйте економічні реформи 50-х рр. XX ст. у сільському господарстві й промисловості України та їх наслідки.
25. Розкрийте особливості дисидентського руху в Україні 60-80-х рр. XX ст.
26. Проаналізуйте політику русифікації в Україні (60-80-ті рр. XX ст.).

27. Охарактеризуйте обставини прийняття Декларації про державний суверенітет України та Акту проголошення незалежності України.
28. Проаналізуйте політичне життя в Україні (90-ті рр. XX – початок XXI ст.).
29. Проаналізуйте зовнішню політику України на сучасному етапі.
30. Розкрийте політику агресії Росії проти України (2014 – 2024 рр.).

Розділ II.

31. Охарактеризуйте заняття та організацію життя у ранньопервісній і пізньопервісній общині.
32. Простежте основні тенденції розвитку духовної культури протягом кам'яного віку.
33. Дайте характеристику корінному населенню Америки.
34. Охарактеризуйте пам'ятки трипільської культури.
35. Охарактеризуйте основні періоди історії Стародавнього Єгипту.
36. Проаналізуйте суспільно-політичний лад перших держав на Криті та в Ахейській Греції.
37. Проаналізуйте процес становлення та характерні особливості грецьких полісів.
38. Простежити вплив походів Олександра Македонського на суспільно-політичний та економічний розвиток Греції та народів Азії і процес виникнення елліністичних держав.
39. Висвітліть етапи історичного розвитку республіканського Риму та Римської імперії.
40. Розкрийте основні досягнення античної цивілізації.
41. Охарактеризуйте станову монархію в країнах Західної Європи.
42. Висвітліть зміст і головні риси Ренесансу в Італії.
43. Проаналізуйте причини, підсумки та значення Нідерландської революції.
44. Розкрийте причини, етапи та результати Англійської революції середини XVII ст.
45. Розкрийте передумови, сутність та соціальні наслідки промислового перевороту в Англії.
46. Охарактеризуйте причини та рушійні сили війни за незалежність північноамериканських колоній Англії та проаналізувати принципи Декларації незалежності та Конституції США.
47. Проаналізуйте підсумки та історичне значення Великої французької революції кінця XVIII ст.
48. Визначте характер і результати наполеонівських війн.
49. Простежте етапи та шляхи об'єднання Італії.
50. Простежте етапи та характер об'єднання німецьких держав і створення імперії.
51. Розкрийте зміст поняття «Революція Мейдзі» та визначити місце цієї події в історії Японії.
52. Поясніть причини, перебіг, підсумки та наслідки Першої світової війни.
53. Охарактеризуйте суперечності Версальсько-Вашингтонської системи.

54. Охарактеризуйте характер і результати революції в Туреччині 1918 – 1923 рр.
55. Розкрийте завдання, зміст і значення «нового курсу» Ф. Д. Рузвельта.
56. Проаналізуйте причини, перебіг і підсумки Другої світової війни.
57. Розкрийте причини та етапи «холодної війни».
58. Проаналізуйте причини, характер та наслідки створення режимів «народної демократії» у країнах Центральної та Східної Європи в другій половині 1940-х рр. Розкрийте причини, суть та наслідки «Празької весни» 1968 р.
59. Простежте події Кубинської революції 1959 р. та визначити її вплив на країни латиноамериканського регіону.
60. Розкрийте причини та зміст суспільно-політичних перетворень у країнах Центральної та Східної Європи наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. XX ст.

Розділ III.

61. Охарактеризуйте предмет і завдання дидактики.
62. Визначте суть процесу навчання у закладі середньої освіти. Види навчання
63. Проаналізуйте урок як основну форму організації навчання.
64. Розкрийте застосування форм, системи методів і засобів виховання. Вимоги до складання плану-конспекту та проведення виховних заходів і справ.
65. Охарактеризуйте наукові засади управління загальноосвітнім середнім закладом.
66. Охарактеризуйте технологічний підхід в системі освіти.
67. Дайте характеристику поняттю особистісно орієнтована освіта і технології
68. Опишіть технологію розвивального навчання та інтерактивні технології навчання
69. Опишіть особливості інноваційної педагогічної діяльності.
70. Охарактеризуйте поняття особистісно орієнтована освіта і технології.
71. Охарактеризуйте особистісний підхід у педагогіці: історія виникнення. Системні вимоги до особистісно орієнтованого навчання. Мета й завдання особистісно орієнтованого навчання.
72. Опишіть технологію організації групової навчальної діяльності школярів.
73. Дайте характеристику поняттю технологія проблемного навчання.
74. Охарактеризуйте технологію навчання як дослідження.
75. Вкажіть використання проектних технологій у сучасній школі.
76. Дайте характеристику технології дистанційного навчання.
77. Визначте основні тенденції сучасної шкільної історичної освіти в провідних країнах Європи.
78. Охарактеризуйте сучасний шкільний підручник та його використання на уроках історії.
79. Охарактеризуйте загальні підходи формування змісту шкільної історичної освіти.
80. Охарактеризуйте методи психології.
81. Дайте характеристику психічним функціям.
82. Охарактеризуйте емоційну сферу особистості.
83. Охарактеризуйте рівні психічного розвитку людини.

84. Розкажіть про мистецтво спілкування та встановлення відносин.
85. Охарактеризуйте індивідуальні властивості особистості (темперамент).
86. Визначте індивідуальні властивості особистості (характер, здібності).
87. Охарактеризуйте Соціальну педагогіку як самостійну галузь педагогічного знання.
88. Дайте характеристику школи як соціального інституту.
89. Розкрийте соціально-педагогічну діяльність у закладах освіти.
90. Охарактеризуйте проблеми історичного пізнання в умовах переходу до некласичної науки.

Критерії оцінювання

1. Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі кваліфікаційного екзамену.
2. Знання та уміння, продемонстровані здобувачами під час іспиту оцінюються за 100-бальною шкалою.
3. Атестаційний іспит містить три аналітичні питання з обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія)».
4. Перше питання і друге питання формується на основі обов'язкових освітніх компонентів з історії третє питання формується на основі обов'язкових освітніх компонентів з психолого-педагогічного блоку.
4. За відповідь на перше і друге питання здобувач одержує від 0 до 30 балів, за відповідь на третє питання здобувач одержує від 0 до 40 балів.

Критерії оцінювання відповіді на перше питання (максимум 30 балів)

26-30 бали – здобувач вищої освіти ґрунтовно, глибоко та всебічно висвітлює питання білету; під час відповіді демонструє логічну послідовність й конкретизовану аргументацію, розкриваючи проблематику питання; повністю відповів на всі додаткові запитання.

21-25 балів – здобувач вищої освіти достатньо ґрунтовно аналізує питання; у конкретизованій логічній формі будує свою відповідь, яка є послідовною, з належною аргументацією; в ході відповіді демонструє комплексний підхід при характеристиці наведених фактів; відповідь є повною, однак мають місце поодинокі неточності або фактологічно розпливчастість.

15-20 балів – здобувач вищої освіти висвітлює значну частину питання, використовуючи елементи системного аналізу; відповіді на питання є в цілому повними, але наявна недостатня аргументація відповідних положень; так само присутні несуттєві фактологічні помилки; відповіді на додаткові питання позбавлені необхідної повноти.

8-14 балів – здобувач вищої освіти не повністю розкрив зміст питання; демонструє лише фрагментарні навички комплексного аналізу відповідної проблематики; відповіді на питання є достатньо повними, однак аргументація позбавлена необхідної повноти та переконливості, є фактологічні помилки; відповіді на додаткові питання надані частково і не характеризуються повнотою змісту.

0-7 балів – здобувач вищої освіти не відповів на питання білету; продемонстрував відсутність логічних навичок при розкритті сутності проблематики; відповіді на питання позначені суттєвими помилками; відповіді на додаткові питання не надані.

***Критерії оцінювання відповіді на друге питання
(максимум 30 балів)***

26-30 бали – здобувач вищої освіти ґрунтовно та всебічно, послідовно і логічно висвітлює питання білету; в ході відповіді він демонструє чітку аргументацію, фактологічну панорамність, переконливість при поясненні дискусійних моментів; демонструє здатність критично мислити і вміння належним чином використовувати базовий категоріально-понятійний апарат.

21-25 балів – здобувач вищої освіти демонструє переконливу здатність самостійно генерувати обґрунтоване ставлення до неоднозначних історичних концепцій, моделей та ідей; у достатній повноті відповів на всі додаткові питання.

15-20 бали – здобувач вищої освіти на достатньому фаховому рівні аналізує виокремлену проблематику; аргументація при відповіді конкретизована, із залученням аналітичного пояснювального інструментарію; демонструє здатність критично мислити, узагальнювати й резюмувати; відповіді на питання в цілому є повними, проте позбавлені аналітичної глибини.

8-14 балів – здобувач вищої освіти висвітлює значну частину питання, демонструючи певний рівень фаховості та фактологічної обізнаності; однак наявне нечітке розуміння сутності альтернативних міркувань з відповідної проблеми; відповіді на додаткові питання надані.

0-7 балів – здобувач вищої освіти не продемонстрував належний фаховий рівень при відповіді на питання; продемонстрував відсутність необхідних базових знань; виявив нездатність критично мислити та недостатні навички з використання відповідних наукових дефініцій і категоріально-понятійного апарату; відповіді на додаткові питання не надані.

***Критерії оцінювання відповіді на третє питання
(максимум 40 балів)***

35-40 бали – здобувач вищої освіти фахово розкрив зміст питання білету, максимально використавши наявну психолого-педагогічну, методичну термінологію; продемонстрував об'єктивність та логічність при розкритті відповідної проблематики; продемонстрував здатність до системного аналізу і комплексного підходу під час відповіді; відповіді на питання є повними, помилки відсутні; відповіді надані на всі додаткові питання.

28-34 балів – здобувач вищої освіти висвітлює та характеризує значну частину питання білету; в цілому демонструє здатність критично і логічно мислити, залучаючи під час відповіді категоріально-понятійний апарат; відповіді на питання повні, однак наявна слабка аргументація положень, зустрічаються несуттєві помилки; відповіді на додаткові питання надані.

19-27 бали – здобувач вищої освіти не достатньо повно розкрив зміст питання білету; демонструє обмежену здатність критично мислити, вміння належним чином використовувати наукові дефініції носять фрагментарний характер; відповіді на питання є неповними, розпливчастими або дотичними;

відповіді на додаткові питання є частковими, з ознаками спрощеної схематичності.

10-18 балів – здобувач вищої освіти розкрив зміст питання білету в межах механічного відтворення ключових термінів; продемонстрував недостатню здатність критично мислити і недостатню обізнаність у фаховому матеріалі; відповіді на питання є недостатньо повними, мають місце помилки або хибні твердження; відповіді надані не на всі додаткові запитання.

0-9 балів – здобувач вищої освіти не відповів належним чином на питання білету; не виявив обізнаність, орієнтацію та знання, які розкривали би сутність питання; аналіз проблеми відсутній, як і її комплексна характеристика; відповіді на питання позначені суттєвими помилками або відсутні; відповіді на додаткові питання не надані.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим, самостійним, повторним опрацюванням навчальної дисципліни до перескладання

Оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни ґрунтується на нормах:

- «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/djcdodmf/polozhennia-pro-atestatsiiu-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf>
- «Положення про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича»

https://www.chnu.edu.ua/media/geupxdun/polozhennia-pro-kontrol-i-systemu-otsiniuvannia_2020.pdf;

- с. «Положення про апеляцію на результати підсумкового семестрового контролю знань студентів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/media/h0fn0fgh/polozhennia-pro-apeliatsiiu.pdf>

та **принципах:**

- д. «Етичного кодексу Чернівецького національного Університету» <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>

Гарант ОПП

Михайло ЧУЧКО

Затверджено на засіданні методичної ради

факультету історії, політології та міжнародних відносин

Протокол № від «28» січня 2025 року

Голова методкомісії

Галина ЯЦЕНЮК